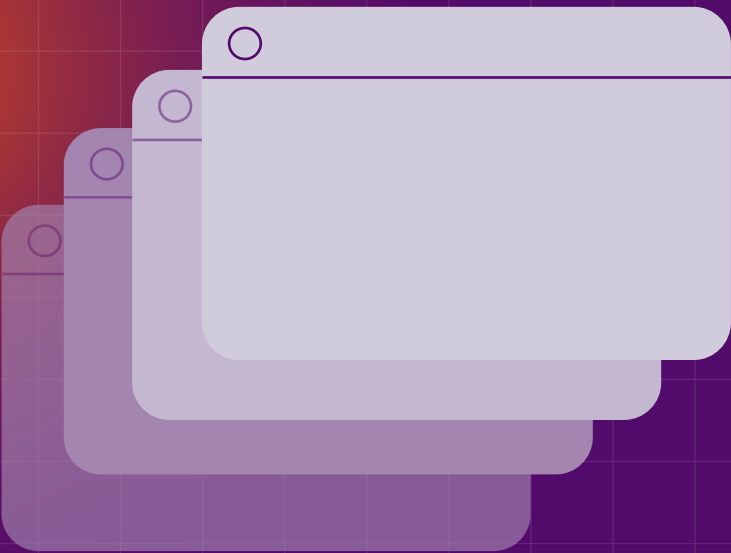

Kadınlara Yönelik Siber Şiddet Raporu

YÖNETİCİ ÖZETİ VE
ÖNERİLER
EYLÜL 2024

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. Ancak, ifade edilen görüşler ve düşünceler yalnızca eserin yazar(lar)ına aittir ve Avrupa Birliği veya Avrupa Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı'nın (EACEA) görüşlerini yansıtma zorunda değildir. Avrupa Birliği veya EACEA, bu görüşlerden sorumlu tutulamaz.

KATKIDA BULUNANLAR:

Virginia Dalla Pozza
Bař Yazar

Maria Joo Faustino
Bilimsel katkı

Iliana Balabanova
AKL Başkanı

Yvonne Redin
Grafik tasarım

Mary Collins
AKL Genel Sekreteri

**Laura Kaun, Irene Rosales,
Alexia Fafara, Veronica
Zaboia, Maria Joo Faustino**
Katkı Sađlayanlar

Veronica Zaboia
Proje Koordinatörü

Funded by
the European Union

EUROPEAN WOMEN'S
LOBBY
EUROPEEN DES FEMMES

KISALTMALAR

AI

Yapay Zeka

AİHS

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

AK

Avrupa Konseyi

AKL

Avrupa Kadın Lobisi

BIT

Bilgi iletişim Teknolojileri

BM

Birleşmiş Milletler

DHK

Dijital Hizmetler Koordinatörü

DHY

Dijital Hizmetler Yasası

EIGE

Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü

EİŞ

Ev içi şiddet

EPRS

Avrupa Parlamentosu Araştırma Servisi

FRA

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı

GREVIO

Kadınlara yönelik şiddetle ve ev içi şiddetle mücadele konusunda uzmanlar grubu

KKÇYSŞ

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik siber şiddet

KYŞ

Kadınlara yönelik şiddet

KYSŞ

Kadınlara yönelik siber şiddet

MHY

Mağdur Hakları Yönergesi

SKH

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

SŞ

Siber Şiddet

TAKYŞ

Teknoloji Aracılığıyla Kadınlara Yönelik Şiddet

TAŞ

Teknoloji Aracılığıyla Şiddet

TCDŞ

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet

VLOP

Çok büyük ölçekli çevrim içi platformlar

VLOSE

Çok büyük ölçekli çevrim içi arama motorları

YPŞ

Yakın Partner Şiddeti

Kadınlara yönelik şiddet (KYŞ), erkeklerin kadınlar üzerinde baskı kurarak susturmak, yaşamlarını, bedenlerini ve cinselliklerini kontrol etmek ve onları 'yerlerinde tutmak' amacıyla uyguladıkları tahakkümün ve eşitsiz güç ilişkilerinin bir tezahürüdür.

Erkekler tarafından uygulanan KYŞ birçok biçimde ortaya çıkmaktadır ve ataerkil toplumlarda kök salmış bir şiddet devamlılığının parçasıdır. Dünyada kadınların ve kız çocuklarının erkek şiddetine maruz kalmadığı tek bir ülke ve hiçbir kadının hayatında erkek şiddeti tehdidi veya gerçekliğiyle karşılaşmadığı bir alan bulunmamaktadır.

Bu durum dijital dünya/kültür için de geçerlidir. Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü EIGE tarafından sağlanan veriler,¹ kadınların 15 yaşından itibaren bir tür siber şiddet deneyimleme oranının onda bir olduğunu göstermektedir.

Sanal mecrâlar coğrafi sınır tanımadığından, çevrim içi şiddetle mücadele için adalet arayışı, sağlam uluslararası yasal ve politik tedbirler gerektirmektedir. Siber Şiddeti (SŞ) önlemek ve şiddete maruz bırakılanları etkin bir şekilde korumak için yasal tedbirleri, teknoloji şirketlerinin

hesap verebilirliği, cinsiyetçiliğe ve erkeklerin kadınlar üzerindeki hakimiyetine ilişkin kültürel normlara meydan okumak için koordineli yöntemleri içeren bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Porno endüstrisi de bu bağlamda ele alınmalıdır.

Erkek şiddetini önlemek asla kadınların sorumluluğu olmamalıdır.

Bu rapor, Avrupa Kadın Lobisi'nin (AKL) 'Kadınlara Yönelik Siber Şiddet: Politikalara Genel Bakış ve Öneriler' başlıklı raporunun yönetici özetidir, raporun tamamı İngilizce olarak mevcuttur.

Bu rapor, Avrupa Kadın Lobisi'nin (AKL); kadın hakları insan hakları, dayanışma, özerklik, katılım ve kapsayıcılık temelli misyon, vizyon ve ilkelerine dayanır.

RAPORUN AMACI VE METODOLOJİK YAKLAŞIM

2017 tarihli [#HerNetHerRights_raporu](#) (Kadının İnterneti Kadının Hakkı) ve [Kaynak Paketini](#)² takiben hazırlanan bu rapor, kadınlara yönelik siber şiddete (KYSS) karşı politika yapıcılara ve diğer paydaşlara tavsiyelerde bulunmayı amaçlamaktadır.

Raporun **beş temel amacı** bulunmaktadır:

- Kadınlara yönelik siber şiddet (KYSS) ve temel özelliklerine dair bilgi sağlamak.
- KYSS konusunda uluslararası, AB ve ulusal düzeyde yasal ve politik çerçeveyi incelemek;
- Bu alandaki temel zorlukları tespit etmek;
- KYSS ile mücadele etmek için iyi uygulama örneklerini tespit etmek;
- KYSS ile etkili bir şekilde mücadele etme amacıyla AB kurumları ve üye devletlere öneriler sunmak.

Bu raporun temelini oluşturan araştırma Mart-Mayıs 2024 döneminde gerçekleştirilmiş olup aşağıdaki araştırma yöntemleri kullanılmıştır:

- **İkincil araştırma:** Uluslararası, AB ve ulusal aktörler tarafından yayınlanmış çalışmalar, raporlar, makaleler, internet siteleri, veri tabanları ve KYSS üzerine projeler dahil olmak üzere geniş bir materyal yelpazesini kapsayan derinlemesine bir masa araştırması yapılmıştır.
- **Yasal ve politik incelemeler:** KYSS'ye karşı uygulanabilecek yasal ve politik yöntemlerin belirlenmesi amacıyla AB düzeyinde, uluslararası ve ulusal düzeyde yasal/politik belgelerin detaylı bir incelemesi yapılmıştır.
- **Paydaş İstişaresi:** Rapor kapsamında ele alınan belirli temaları daha derinlemesine incelemek amacıyla farklı kategorilerden (akademi, kurumlar, STK'lar) beş kilit paydaşla görüşme yapılmıştır.

KADINLARA YÖNELİK SİBER ŞİDDET (KYSS)

Siber Şiddet (SŞ), çevrimiçi ve iletişim teknolojilerinin bireylere yönelik şiddete sebep olmak, şiddeti uygulanmasını kolaylaştırmak veya bireyleri tehdit etmek için kullanılmasıdır.³ SŞ'nin tanımları sadece ülkeler arasında değil, aynı zamanda bu alandaki kilit aktörler arasında da önemli ölçüde farklılık göstermekte, bunun sonucunda da ölçüm yapılması için farklı terminolojiler ve metodolojiler kullanılmaktadır. Kadınlara yönelik siber şiddet (KYSS), **toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir türüdür.**⁴ Bulgular, KYSS'nin açık bir **toplumsal cinsiyet boyutu** olduğunu göstermektedir: Kadınların dijital ortamlarda toplumsal cinsiyete dayalı farklı şiddet biçimlerine maruz kalma olasılığı erkeklerinkinden daha yüksektir ve bu da, çevrimdışı dünyada karşılaştığımız kadınlara yönelik şiddete (KYŞ) benzer bir modeli yansıtmaktadır.⁵ **SŞ, çevrim dışı olarak gerçekleşen kadınlara yönelik şiddetle aynı eşitsizlik bağlamına dayanmaktadır.**⁶ Dijital ortamlar, sistematik yapısal cinsiyet eşitsizliklerini ve kadınlara yönelik her türlü şiddeti körükleyen zararlı erkeklik kalıplarını güçlendirmekte ve derinleştirmektedir.⁷

Kadınlar ve Erkekler için Fırsat Eşitliği Danışma Komitesi⁸ ve AKL'ye göre, SŞ, **KYŞ devamlılığının** bir parçasıdır; kendi başına var olmaz, çe-

vrimdışı şiddetin çeşitli biçimlerinden türetilir ve çevrimdışı şiddetin sürdürülmesi konusunda rolü vardır.⁹ Çevrim içi ve çevrim dışı şiddet birbirleriyle bağlantılı ve/veya iç içe geçmiş durumdadır.¹⁰

KYSS, çevrim dışı şiddet kadar zararlı olsa da, onu özellikle tehlikeli kılan ve diğer KYŞ biçimlerinden ayıran bazı spesifik özelliklere sahiptir. Geniş bir **erişim, yayılma ve hız kapasitesine** sahiptir, bu da dijital araçlarla yayılan bilgileri kontrol etmeyi zorlaştırır. Dijital ve sanal mecraların imkan sağladığı **artırılmış anonimlik**, kullanıcıların cezai sonuçlara maruz kalmadan hareket etmelerine olanak tanımaktadır. **Ortadan kaldırılması zordur** ve bu nedenle şiddete maruz bırakılanlar için **yeniden travmatize edici** olabilir.

KYSS'nin failleri, şiddete maruz bırakılanların partnerleri veya eski partnerleri, aile üyeleri, arkadaşları veya anonim kişiler olabilir. **KKÇYSS'nin etkileri çevrim dışı şiddet kadar ciddi olabilir.**¹¹ Şiddete maruz bırakılanlar genellikle dijital mecralardan çekilmekte, sessizleşmekte ve kendilerine izole etmekte ve eğitim, mesleki kariyer ve destek ağları kurma fırsatlarını kaybetmektedir.¹²

KYŞŞ'IN TEMEL BIÇIMLARI

Bu Rapor, kadınlara yönelik siber şiddetin (KYŞŞ) temel biçimlerini ortaya koymaktadır; her bir siber şiddet biçimi, şiddet sürekliliği kavramına uygun olarak, hem çevrim dışı hem de çevrim içi biçimlerle bağlantılı olduğundan, bu şiddet biçimleri ayrı kategoriler olarak değerlendirilmemelidir. Rapor kapsamında, dijital ortamın hızlı değişimi göz önüne alındığında, siber şiddet biçimlerinin sürekli bir dönüşüm içinde olduğu kabul edilmektedir.

EN YAYGIN BIÇIMLAR:

En yaygın SŞ biçimlerine ilişkin veriler, kullanılan metodoloji ve coğrafi alanın yanı sıra kullanılan SŞ tanımlarına bağlı olarak farklı çalışmalar arasında değişiklik göstermektedir. Bununla birlikte, **siber taciz, siber takip, mahrem görüntülerin rıza dışı paylaşımı ve nefret söyleminin** en yaygın biçimler olduğu görülmektedir.¹³

GIDEREK YAYGINLAŞAN BIÇIMLAR:

Yapay zeka (AI), sanal gerçeklik ve çevrim içi oyunlar kadınlar için giderek daha tehdit edici hale gelmiştir. AI kullanımı, **cinsel içerikli dijital sahtecilik vakalarında ('deepfakes' olarak bilinmektedir) yüksek bir artışa** sebep olmuştur.¹⁴ EPRS'nin 2021 çalışmasında belirtildiği üzere, dijital cinsel sahtecilik yapılmasına yönelik yapay zeka araçları hızla gelişmekte ve her geçen gün daha uygun fiyatlı, sofistike ve kullanıcılar için erişilebilir hale gelmektedir.¹⁵ Dünya Ekonomik Forumu'nun Küresel Riskler Raporu 2024,¹⁶ 'deepfakes' kaynaklı dezenformasyonu önümüzdeki iki yıl içinde dün-

yanın karşı karşıya kalacağı en ciddi kısa vadeli küresel risk olarak göstermiştir.

Bu olgunun toplumsal cinsiyet boyutu kanıtlanmış niteliktedir. Cinsel içerikli dijital sahtecilikler neredeyse yalnızca kadınları hedef almaktadır.¹⁷ Şu anda internette dolaşan deepfake videoların çoğunluğu kadınların cinsel görüntülerini içermektedir. **Tüm 'deepfake'lerin %90 ila %95'inin çıplaklık veya cinsel içerikli aktiviteleri gösteren materyaller olduğu tahmin edilmektedir ve bu 'deepfake'lerin büyük çoğunluğu ise (%90) kadınlarla ilgilidir.**¹⁹

Benzer şekilde, 3D animasyon teknolojisi de giderek artan bir şekilde AI tabanlı 'deepfake' teknolojisine benzer özellikte videolar üretebilmektedir.²⁰ Hatta bazı deepfake programları AI görüntü üretimi ile 3D animasyonu birleştirmektedir; bunların başında bir kişinin kafasının ya da tüm vücudunun 3D modellerini canlandıran **avatar teknolojileri** gelmektedir. 3D avatarların kullanımı, **3D avatarlar tarafından cinsel saldırıya uğrayan ve taciz edilen kadınların bulunduğu hesapların sayısının gittikçe arttığı** metaverse'te yayılmıştır.²¹

Benzer şekilde, daha fazla kadın **çevrimiçi oyun topluluklarına** katıldıkça, çevrimiçi ortamda yüksek oranda cinsel tacize maruz kaldıklarını bildirmektedirler. Çevrimiçi oyun toplulukları, **kadınlar için en adaletsiz çevrimiçi ortamlardan biri** olarak bilinmektedir.²²

'Manosphere', kadın düşmanı ideolojileri, anti-feminist ve cinsiyetçi inançları teşvik ederken, çeşitli erkek haklarını ve çıkarlarını savunan çevrimiçi erkek topluluklarından oluşan bir ağdır

MAKRO BIÇIMLER:

Kadınlara yönelik şiddet biçimleri çok sayıda olmakla ve ülkeler ve paydaşlar arasında farklı şekillerde tanımlanmakla birlikte, kadınlara yönelik şiddetin bazı **makro kategorileri** bulunmaktadır. Bunlar, Nisan 2024'te kabul edilen Avrupa'nın ilk **Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetle Mücadele Yönergesi** kapsamında yer alan; mahrem veya manipüle edilmiş materyallerin rıza dışı paylaşımı, siber takip; siber taciz ve siber şiddete veya nefrete teşviktir.

DIĞER BIÇIMLER:

Raporda, SŞ'nin diğer biçimlerinin de (örneğin google bombalama, 'sealioning' vb.) tanımlamaları yapılmıştır. Dijitalleşmenin artması ve teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte yeni biçimlerin ortaya çıkmaya devam ettiği göz önünde bulundurulduğunda, liste tamamıyla kapsamlı ve nihai değildir. Bu ek biçimler arasında 'manosfer' ve pornografi de bulunmaktadır.

'Manosphere', kadın düşmanı ideolojileri, anti-feminist ve cinsiyetçi inançları teşvik ederken, çeşitli erkek haklarını ve çıkarlarını savunan çevrimiçi erkek topluluklarından oluşan bir ağdır. Toplumdaki her türlü sorun için kadınları ve feministleri suçlarlar. Bu toplulukların çoğu, kadınlara ve kız çocuklarına karşı öfkeyi ve hatta nefreti teşvik etmektedir.²³ **Pornografi**, kadınları tasvir ederken zarar verici stereotipleri teşvik etmektedir. Pornografinin üretimi ve satışı kadınlara yönelik şiddeti beraberinde getirmekte, teşvik etmekte, erkeklerin ve kadınların ilişki anlayışlarını şekillendirmede kilit bir rol oynamaktadır. Ayrıca, pornografi şiddeti 'seksi' olarak tasvir etmektedir. Rakamlar, pornografik dergilerin tirajının yüksek olduğu eyaletlerde tecavüz oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.²⁴

YAYGINLIK

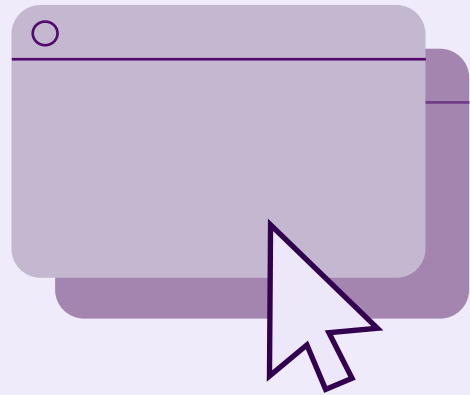
SŞ'nin tanımları ve ölçüm yöntemleri üzerinde uzlaşmış bir standardın bulunmaması, sorunun boyutunu değerlendirmeyi özellikle zorlaştırmaktadır.²⁵ Yöntemlerdeki eksiklikler ve farklılıklarla birlikte, **hem uluslararası hem de AB düzeyinde siber şiddet yaygınlığını ölçmeye yönelik bazı girişimlerde bulunulmuştur.**

Uluslararası düzeyde, 2018'den itibaren çevrim içi KYŞ ile ilgili anketlerden elde edilen sonuçları sentezleyen küresel bir rapor,²⁶ kadınların %16-58'inin KYŞ'ye maruz kaldığını tahmin etmektedir. Benzer şekilde, Economist İstihbarat Birimi, kadınların %38'inin kişisel olarak çevrimiçi şiddeti deneyimlediği ve çevrimiçi olarak zaman geçiren kadınların %85'inin diğer kadınlara yönelik dijital şiddete tanık olduğunu tespit etmiştir.²⁷

KYŞ ile ilgili ciddi veri ve araştırma eksikliği de AB düzeyinde önemli bir diğer sorundur. Temel Haklar Ajansı (FRA) tarafından 2014 ve 2019 yıllarında bazı KYŞ biçimlerinin yaygınlığını tespit etmeye yönelik bazı girişimlerde bulunulmuştur.²⁸ FRA'nın 2019 anketi,²⁹ kadınların %13'ünün önceki beş yıl içinde siber tacize maruz kaldığını ortaya koymuştur. Diğer ilginç veriler ise HateAid

tarafından 2021 yılında yapılan anketten gelmektedir.³⁰ Ankette tüm AB ülkelerinden 18-80 yaş arası 2.000 kişiye dijital şiddetle ilgili deneyimleri sorulmuştur. Sonuçlar, AB'deki genç yetişkinlerin (18-35 yaş) %50'sinin internette nefret söyleminden etkilendiğini; AB genelinde kadınların %30'unun, izinsiz olarak sahte özel görüntülerinin paylaşılmasından korktuğunu; ve katılımcıların %80'inin çevrimiçi platformlara olumsuz notlandığını göstermektedir.³¹

Ulusal düzeyde, Almanya, Fransa ve İspanya genelinde 18-34 yaş arası kadınların yarısından fazlası (%53) görüntü temelli istismara maruz bırakılmıştır. Şiddete maruz bırakılan kadınların %82'si kendilerini daha az güvende hissettiklerini ve bazılarının çevrimiçi alanlardan tamamen çekilmek istediklerini bildirmiştir.³² Fransa'da her 10 kişiden 4'ünden fazlasının siber tacize maruz bırakıldığı belirtilmektedir.³³

SŞ'NİN TOPLUMSAL CINSİYET BOYUTU

Siber şiddetin toplumsal cinsiyet boyutu vardır. Sosyal medya paylaşımlarındaki çevrim içi nefrete odaklanan 2023 FRA raporuna³⁴ göre, **kadınlar diğer hedef gruplardan** (Afrika kökenli kişiler, Yahudiler ve Romanlar) **daha fazla çevrim içi tacize maruz kalmaktadır.** Benzer şekilde, Amerika'da yapılan bir araştırma, 35 yaş altı kadınların %33'ünün internette cinsel tacize uğradığını bildirirken, bu oranın erkeklerde %11 olduğunu ortaya koymuştur. Aynı doğrultuda, GREVIO³⁶ hem erkeklerin hem de kadınların kişiler arası şiddet olaylarına maruz kalabileceğini, ancak **kadınların hem çevrim dışı hem de çevrim içi olarak tekrarlanan ve ciddi istismar biçimlerine maruz kalma olasılıklarının çok daha yüksek olduğunu** göstermektedir.

Dijital alanlara erişimi olan tüm kadınlar SŞ riskiyle karşı karşıya olmakla birlikte, **bazı kadın grupları bu konuda özellikle risk altındadır.** Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin dijital biçimleri, **kesişen ayrımcılık biçimlerine** maruz kalan veya risk altında olan kadınlar ve kız çocukları için dahayaygın olabilir ve **engellilik, cinselyönelim, siyasi bağlantı, din, sosyal köken, göçmenlik veya ünlü olma durumu ve yaş** gibi faktörlerle daha da kötüleşebilir.³⁷ **Kadın hakları aktivistleri, kadın insan hakları savunucuları, siyasetteki kadınlar ve kadın gazeteciler de dahil olmak üzere kamusal alanda aktif kadınlar da sıklıkla SŞ'nin hedefi olmaktadır.**³⁸

FAILLER

KYSŞ hem erkekler hem de kadınlar tarafından gerçekleştirilebilir. Ancak, **vakaların çoğunda kadınlar, şiddete maruz bırakılan tarafından tanınan veya tanınmayan erkekler tarafından hedef alınmaktadır.**³⁹ Örneğin, görsel odaklı cinsel taciz faillerinin büyük çoğunluğu erkektir.⁴⁰ **Failler bir ya da birden fazla sayıda olabilir.** Teknolojinin zararlı içeriklerin hızlı ve kolay bir şekilde yayılmasına olanak tanıdığı göz önüne

alındığında, **hem birincil hem de ikincil faillerin** tespit edilmesi gerekmektedir. Örneğin, bir kişi ele geçirdiği mahrem bir görüntüyü rıza dışı paylaşabilir (birincil fail) ve bu görüntü daha sonra çok sayıda kullanıcı (ikincil failler) tarafından görüntülenebilir ve paylaşılabilir.⁴¹

KYSS'NIN KADINLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

KYSS genellikle toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin (TCDŞ) daha az ciddi ve daha az zararlı bir biçimi olarak algılanmaktadır; ancak kadınların sağlığı ve yaşamları üzerinde fiziksel ve cinsel şiddet kadar ciddi sonuçlar doğurabilmektedir.

KYSS'nin kamusal, yaygın, tekrarlayan ve sürekli doğasının yanı sıra çevrim içi ve çevrim dışı şiddet arasındaki ilişkiler, şiddete maruz bırakılanların kendilerini sürekli korku içinde ve güvensiz hissetmelerine neden olmaktadır.⁴²

GREVIO, **KYSS'nin ciddi psikolojik, ekonomik ve sosyal etkilerini** vurgulamaktadır. Bireysel ve sosyal düzeydeki etkilerinin yanı sıra, KYSS'nin, tacizin bir sonucu olarak ortaya çıkan sağlık masrafları, kariyer fırsatlarının üzerindeki olumsuz etkiler, iş kaybı ve işten uzak kalınan süre gibi önemli mali sonuçları da vardır. EPRS'nin çalışması, siber taciz ve siber takibin bireylere ve topluma toplam maliyetinin 49,0 ila 89,3 milyar Avro arasında olduğunu ortaya koymuştur.⁴³

KYSS'in, politika ve gazetecilik alanındaki kadınlar üzerindeki etkileri özellikle yıkıcı bir boyuttur. Politika alanında faaliyet gösteren kadınlar, genellikle siyasi faaliyetlerini azaltmakta, seçimlere aday olmaktan çekinmekte ve hatta görevlerinden erken ayrılmaktadırlar. KYSS'nin, kadın gazeteciler üzerinde de ciddi etkileri bulunmaktadır. Bir araştırma, görüşülen kadın gazetecilerin %30'unun kadınlara yönelik çevrimiçi şiddetin bir sonucu olarak sosyal medyada otosansür uyguladığını ortaya koymuştur.⁴⁵ Sonuçlar, KYSS'nin kadınların kamusal katılımını ve liderlik faaliyetlerini sınırlandırdığı; **kadınların seslerinin susturulduğu, itibarsızlaştırıldığı ve sansürlendiği** yönündedir.

KADINLARA YÖNELİK SİBER ŞİDDETE İLİŞKİN YASAL VE POLİTİK ÇERÇEVE

ULUSLARARASI

Uluslararası düzeyde, kadına yönelik şiddet Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Konseyi (AK) tarafından ele alınmıştır. Bu alandaki temel yasal düzenleme, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesidir (**İstanbul Sözleşmesi**).⁴⁶ AB, İstanbul Sözleşmesi'ne imzalanmasından altı yıl sonra Haziran 2023'te katılmış ve Sözleşme'nin AB için 1 Ekim 2023'te yürürlüğe girmesini sağlamıştır.⁴⁷ AB'nin onayına rağmen, beş AB Üye Devleti henüz sözleşmeyi onaylamamıştır.

Sözleşme, KYSS'ye atıfta bulunmamakla birlikte, 2. Madde'sinde belirtildiği üzere, kapsamı çevrimiçi alanlarda ve BİT'ler aracılığıyla işlenen şiddeti de kapsamaktadır. Ayrıca, cinsel taciz (m. 40) ve ısrarlı takip (m. 34) ile ilgili maddeler de KYSS durumları için uygulanabilir. Sözleşme, kadınlara yönelik şiddetin dijital alandaki tezahürlerini İstanbul Sözleşmesi kapsamındaki toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDS) ifadeleri olarak kabul eden **GREVIO'nun 1⁴⁹ sayılı Genel Tavsiye Kararı** ışığında yorumlanacaktır.

AB DÜZEYİNDE

AB düzeyindeki ana yasama aracı Nisan 2024'te AB Parlamentosu ve AB Konseyi tarafından kabul edilen **2024/1385 sayılı Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetle Mücadele Yönergesi'dir**.⁵⁰ Söz konusu yönerge, kadınlara yönelik siber şiddete adanmış dört madde içermektedir: özel veya

manipüle edilmiş materyallerin rıza dışı paylaşımına ilişkin 5. Madde; siber takibe ilişkin 6. Madde; siber tacize ilişkin 7. Madde ve siber şiddet veya nefrete tahrike ilişkin 8. Madde. Direktif ayrıca her türlü KYŞ veya EİŞ'e maruz bırakılanların haklarını düzenlemekte ve korunmalarını sağlamaktadır.⁵¹

Yönerge, **kadınları ve kız çocuklarını kadınlara yönelik şiddetten daha etkili bir biçimde korumak için atılmış önemli bir adım olarak** değerlendirilebilir. Ayrıca, bu tür SŞ'lere ilişkin asgari kurallar getirme yolunda **önemli bir ilerlemeye işaret etmektedir**.⁵² Yönergenin güçlü yönleri arasında, kadınlara yönelik şiddetin hem çevrimdışı hem de çevrimiçi biçimlerini **tek bir düzenleme** birleştirmesi yer almaktadır. Ayrıca, şiddete maruz bırakılanın genellikle faili tanıdığı (örneğin takip, taciz) ve şiddete maruz bırakılanın faili tanımadığı (örneğin nefret, cinsel içerikli dijital sahtecilik/*deepfakes* vb.) her iki şiddet biçimi de yönerge tarafından ele alınmaktadır.

Güçlü yönlerine rağmen, **yönerge kusursuz değildir ve eleştirilere maruz kalmıştır**. Örneğin, KYSS ile ilgili 5-8. Maddeler, **kasıtlı davranışlar** terimine atıfta bulunmaktadır. Bu atıf, söz konusu eylemin kasıtlı olduğunun kanıtlanmasını gerektirdiğinden, bir takım yasal zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Kullanılan yeni teknolojilerin karmaşıklığı ve şiddete maruz bırakılanların bilgi ve iletişim teknolojisi (BİT) becerilerinden yoksun olabileceği ihtimali göz önüne alındığında, bu maddeler **SŞ'e maruz bırakılanların üzerinde 'ağır' bir ispat yükü oluşturmaktadır**. Ayrıca, 5, 6 ve 7. Maddelerde **'ciddi zarar'** terimine atıfta bulunmaktadır. Bu

koşul, ülkeler arasında ve içinde siber şiddete maruz bırakılanlar için yasal belirsizlik yaratmakta ve bu davranışların cezalandırılabilir olup olmadığına ilişkin kararı yargının takdirine bırakmaktadır. Bu yaklaşım, SŞ'nin zararlarına ilişkin farkındalık eksikliğinden kaynaklanmaktadır.⁵³

Ayrıca, Madde 5 ve 7, belirli materyallerin BİT aracılığıyla '**kamuya**' erişilebilir kılınmasına atıfta bulunmaktadır. Madde 5 ile ilgili 18. gerekçe, 'kamu' teriminin yorumunu, kullanıldığı teknolojilere ve koşullara göre yargıcın takdirine bırakmaktadır. **Örneğin, bu yaklaşıma göre, Whatsapp grupları** hakim tarafından bu kapsamın dışında bırakılacak şekilde değerlendirilebilir. Madde 8 ile ilgili 26. beyan ise 'kamu'nun sınırsız sayıda kullanıcıya ulaşmak olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Avrupa Parlamentosu tarafından önerilen daha geniş kapsamlı 'diğer son kullanıcılar' terimi, AKL tarafından açıkça belirtildiği gibi daha uygun bir kullanım olabilirdi.⁵⁴

Madde 5(b), manipüle edilmiş materyallerin rıza dışı paylaşımını oldukça sınırlı bir biçimde ele almakta ve yalnızca kişinin '**cinsel faaliyetlerde bulunduğu**' materyalleri kapsamaktadır. Bu durum, **çıplak fotoğrafları kapsam dışı bırakmakta ve cinsel içerikli dijital sahteciliklerin büyük bir kısmını böylece suç kapsamının dışına taşımaktadır.** Ayrıca, 'cinsel faaliyetler' tanımı ve içeriği Üye Devletler arasında önemli ölçüde farklılık gösterdiğinden tanım belirsizliklerine yol açma ihtimali bulunmaktadır.

Madde 5 ve Beyan 20'de '**ifade özgürlüğü**' ve '**sanat ve bilim özgürlüğü**' ile bağlantılı istisnalara yapılan atıflar da mahrem materyallerin rıza dışı paylaşımını meşrulaştırmak için kullanılabilirliğinden dolayı endişe vericidir. Bu eklemeler, mahrem görüntülerin rıza dışı paylaşımının suç

sayılıp sayılmayacağına ilişkin takdir yetkisini adli makamlara bırakarak bu maddenin etkinliğini ortadan kaldırabilir. AKL'ye göre ifade özgürlüğü kavramı, çevrim içi nefret ve cinsiyet ayrımcılığını meşrulaştırmanın bir yolu haline gelmemelidir.⁵⁵

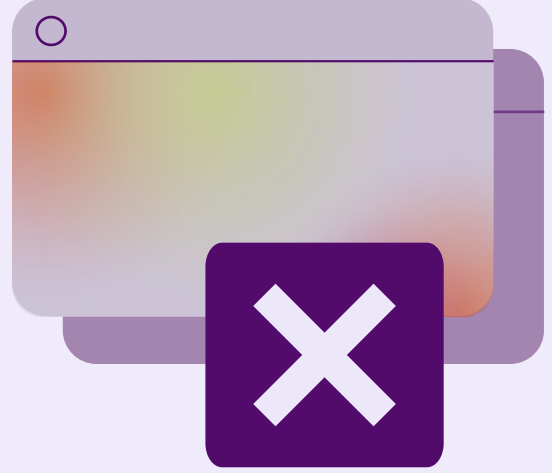
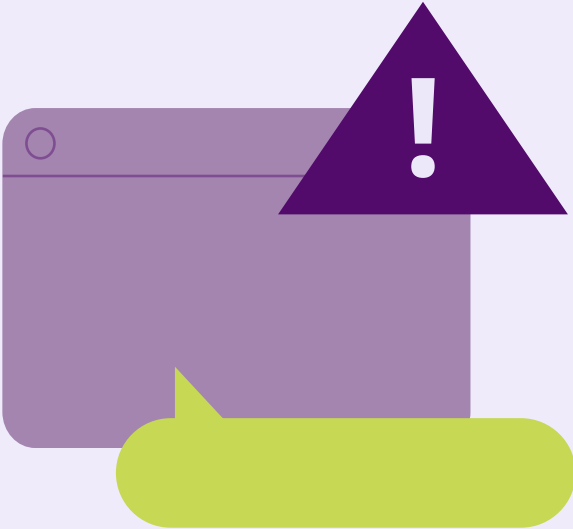
Zararlı materyallerin hızla kaldırılması, KYSS ve DŞ ile ilgili Yönergenin 23. Maddesi'nde öngörülmektedir; bu tedbir, dijital alandaki düzenlemelerde bir diğer kilit araç olan **Dijital Hizmetler Yasası**⁵⁶ (DHY) kapsamındaki eylemleri tamamlamaktadır. Ekim 2022'de kabul edilen bu yasa, AB'deki tüketiciler ve şirketler için daha güvenli bir çevrimiçi ortam yaratmayı amaçlamaktadır. Çevrim içi platformlar ve sosyal medya için net sorumluluklar tanımlamakta; yasadışı içerik ve ürünler, nefret söylemi ve dezenformasyon üzerinde durmakta; ayrıca daha iyi raporlama ve gözetim ile şeffaflığı artırmaktadır.

Akademisyenlere göre,⁵⁷ **DHY'deki tedbirler, görsele dayalı cinsel istismarın yaygınlığının ve zararlarının tanınması açısından memnuniyet verici olarak değerlendirilebilir.** TCDŞ, makro risk alanlarından biri olarak kabul edilmektedir. TCDŞ'nin makro alanı içerisinde, **belirli kategoriler**,⁵⁸ **Komisyon tarafından 'Şeffaflık Raporlama Paketi' kapsamında değerlendirme sürecindedir.** DHY kapsamındaki bir diğer olumlu gelişme de **Komisyon'un Aralık 2023'te üç porno platformunu (Pornhub, XVideos ve Stripchat) Büyük ölçekli Çevrimiçi Platformlar (VLOP'lar) olarak belirlemiş** olmasıdır.⁵⁹ Bu karar, şeffaflık bakımından ve çocukların korunmasına ilişkin artan sorumlulukları da beraberinde getirmektedir.

KYSS İÇİN GEÇERLİ OLAN DİĞER İLGİLİ AB DÜZENLEMELERİ AŞAĞIDAKİ GIBIDIR:

- **Yapay Zeka Yasası**⁶⁰ (AI), 13 Mart 2024 tarihinde Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilmiştir. Yasa, 'deepfakes' gibi AI'ın kötüye kullanımından kaynaklanan bazı riskleri azaltmak için bir fırsat sunarken, KYSS'a açık bir atıf içermektedir. Ayrıca yasa, toplumsal cinsiyet eşitliğine yalnızca genel hatlarıyla atıfta bulunmaktadır.⁶¹

- **Mağdur Hakları Yönergesi**⁶³ (2012/29/EU sayılı Yönerge), 2024 yılı itibariyle hala revizyon aşamasındadır ve tüm suça maruz bırakılanların (SŞ dahil) ve aile üyelerinin tanınması ve söz konusu suça maruz bırakılanların ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş bireysel bir yaklaşım temelinde saygılı ve kapsayıcı bir şekilde muamele görmesi gerektiğini belirtmektedir.

- Nisan 2024'te güncellenen **İnsan Ticaretinin Önlenmesi, Ticaretle Mücadele ve Mağdurların Korunmasına İlişkin Yönerge**⁶³ (2011/36/EU sayılı Yönerge)⁶⁴. Güncel yönerge, internet ve sosyal medya da dahil olmak üzere BİT'ler aracılığıyla işlenen veya kolaylaştırılan insan ticaretini, cinsel istismarla ilişkendirilmesini ağırlaştırıcı bir sebep olarak ele almaktadır.

- **Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün**⁶⁵ (Yönetmelik (EU) 2016/679), genellikle unutulma hakkı olarak bilinen bir 'silme hakkı' bulunmaktadır. Bununla birlikte, tüzük herhangi bir SŞ türünü tanımlamamakta, ancak SŞ'e maruz bırakılanlara (örneğin, mahrem görüntülerin rıza dışı paylaşımı suçuna maruz bırakılanlara) koruma sağlamak ve rıza dışı içeriği paylaşılmasından sorumlu kişiye ve yayıncılarına karşı yaptırımlar uygulanmasını öngörmektedir.⁶⁶

Yönerge, kadınları ve kız çocuklarını kadınlara yönelik şiddetten daha etkili bir biçimde korumak için **atılmış önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.**

ULUSAL

Bazı Üye Devletler, son beş yılda KYSS'nin belirli yönlerini önlemek ve mücadele etmek için önemli adımlar atmıştır.⁶⁷ Örneğin **Fransa**'da kadınlara ve kız çocuklarına yönelik siber zorbalık cezai yaptırımını olan bir suç olarak kabul edilmiştir. **Slovenya ve Polonya**'da mevzuat, ısrarlı takibin hem çevrimdışı hem de çevrimiçi tezahürlerini suç haline getirmektedir. **İtalya'da**, cinsel içerikli görüntülerin veya videoların yasadışı yayılması bir suç olarak kabul edilirken, **Avusturya**, bu konuyu ele almak amacıyla yeni araçlar sağlayan bir çevrim içi nefret söylemi paketini kabul etmiştir. **Estonya**'da polis bünyesinde, çevrimiçi nefret söylemi ve tacizle mücadele konusunda uzmanlaşmış bir 'web polisleri' birimi oluşturulurken, **İrlanda**'da 2021 tarihli Taciz, Zararlı İletişim ve İlgili Suçlar Yasa Tasarısı, mahrem görüntülerin her türlü rıza dışı paylaşımını 10 yıl hapis cezası ile cezalandırmaktadır.⁶⁸ AB dışında, **Birleşik Krallık yakın zamanda**, 2023 yılında Kraliyet Onayı alan Çevrimiçi Güvenlik Yasası aracılığıyla '**cyber flashing**' ve daha genel olarak çevrim içi yasadışı içerikleri suç haline getirmeye yönelik yeni girişimleri kabul etmiştir.⁶⁹

TEMEL SORUNLAR

KYSS ile mücadele aşağıdaki sorunlar tespit edilmiştir:

- **Farkındalık eksikliği ve KYSS'nin yeterince ciddiye alınmaması**, olayların **eksik raporlanmasına** katkıda bulunan başlıca sorunlardır.

- Uluslararası düzeyde ve AB düzeyinde, **KYSS'nin henüz uyumlaştırılmış bir tanımı** bulunmamaktadır. Bunun sonucunda, **KYSS'nin yasal ve istatistiksel tanımları** ülkeler ve kuruluşlar arasında **büyük farklılıklar** göstermektedir. Ayrıca, çoğıu tanım **cinsiyetten bağımsız bir biçimde yapılmıştır ve çevrimiçi ve çevrimdışı şiddet arasındaki bağlantıları kabul etmemektedir.**

- Teknolojinin hızlı gelişimi göz önünde bulundurulduğunda, **KYSS'ye ilişkin yasal çerçeveler çok hızlı bir şekilde güncelliğini yitirmektedir.**

- **Kadına yönelik şiddetle ilgili veri eksikliği**, mevcut verilerin genellikle cinsiyet, yaş, şiddete maruz bırakılan ile fail arasındaki ilişki, engellilik veya diğıer ilgili faktörlere göre **ayrıştırılmamış** olması nedeniyle daha da artmaktadır.

- **Kadınların BİT sektöründe yeteri kadarıyla temsil edilmemesi**, KYSS'nin arttığı çevrim içi oyun ve sanal gerçeklik platformları da dahil olmak üzere **BİT ürünlerinde toplumsal cinsiyet boyutunun eksikliğine** katkıda bulunmaktadır.

- **Yeterli eğitim ve uzmanlığa** sahip olmayan hakimler, savcılar, polis, sağlık çalışanları ve eğitimcilerin **KYSS ve farklı tezahürleri konusunda çok az farkındalığa sahip olması.**

- **Sosyal medya ve çevrimiçi platformlar, yasa dışı ve zararlı içerikleri kaldırmak için her zaman etkili bir şekilde hareket etmemektedir.** Çevrimiçi platformların **şikayet bildirim sistemleri** her zaman kullanıcı dostu değildir ve bunun sonucunda mağdurlar hangi mecralardan destek isteyebileceklerini bilememektedir.

KYSS İLE MÜCADELEDE İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

AB içinde ve dışında farklı türlerde iyi uygulama örnekleri tespit edilmiştir ve AB dışında bulunan örnekler kapsam ve odak noktalarına göre kategorize edilmiştir. Her uygulama türü kapsamında birer örnek aşağıda sunulmuştur:

► **Kapasite geliştirme:** Slovenya'da, kız çocuklarına ve kadınlara yönelik şiddetin dijital boyutunu soruşturma ve kovuşturma kapasitelerini artırmak amacıyla kolluk kuvvetleri ve hakimler için seminerler ve eğitim oturumları düzenlenmiştir. KYSS vakalarının nasıl ele alınacağına dair kılavuz ilkeler içeren bir el kitabı da hazırlanmış ve Slovenya'daki tüm polis karakollarına ve müdürlüklerine, savcılıklara ve mahkemelere dağıtılmıştır.⁷⁰

► **Ulusal İnsan Hakları Kuruluşlarının Katılımı:** Ulusal insan hakları kurumları, özellikle yetki alanları çevrimiçi nefret söylemi vakalarını soruşturmalarına izin verdiğinde, KYSS ile mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Belçika'da Kadın Erkek Eşitliği Enstitüsü, rıza dışı özel görüntüleri kaldırmayı reddettiği için bir sosyal medya platformuna karşı suç duyurusunda bulunmuştur.⁷¹

► **Önleme Çalışmaları:** Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Konseyi (SSHRC) ve Canadian Heritage tarafından finanse edilen⁷² bir çalışma, gençlerin dijital yetkinliklerinin güçlendirmenin 'deepfake' ve yapay zeka teknolojileriyle beslenen dezenformasyon dalgasına karşı nasıl bir güç olabileceğini ortaya koyuyor. Çalışma, gençle-

rin 'deepfake'lerin etkisini nasıl algıladıklarına odaklanmış ve dezenformasyonu etkili bir şekilde dengeleme kapasitelerini ve istekliliklerini araştırmıştır.

► **Şiddete maruz bırakılanların Katılımı:** Reclaim Coalition to End Online Image-based Sexual Violence,⁷³ savunuculuk, politika, teknoloji ve hayatta kalanlara yönelik hizmetler alanlarında ortak girişimler yoluyla çevrim içi görüntü temelli cinsel şiddete küresel müdahaleyi hızlandırmak için küresel bir liderler ağı yaratmaktadır. Koalisyon, görüntü temelli cinsel şiddet hakkında birinci elden bilgi sahibi olan bireyleri 'yaşanmış deneyim uzmanları' olarak adlandırmaktadır. Koalisyon, şiddete maruz bırakılanlara ve onların deneyimlerine ses vermektedir.

► **Yardım Hatları:** Access Now Dijital Güvenlik Yardım Hattı, SŞ riski altındaki kadınların dijital güvenlik uygulamalarını geliştirmelerine yardımcı olmakta ve tehdit altındaki kadınlara acil yardım sağlamaktadır. 7/24 açık olan Dijital Güvenlik Yardım Hattı, sivil toplum gruplarına ve aktivistlere, medya kuruluşlarına, gazetecilere ve blog yazarlarına ve insan hakları savunucularına gerçek zamanlı, doğrudan teknik yardım ve tavsiyeler sunmaktadır.

► **Siber cinsiyetçilik ve çevrimiçi nefret söylemiyle mücadele:** #StopFisha⁷⁴ siber cinsiyetçilikle mücadele etmeyi amaçlayan Fransız feminist bir STK'dır. Şiddete maruz bırakılanlara destek olmak ve Covid-19 pandemisi sırasında siber cinsiyetçiliği karşı bir tepki olarak kuruldu. Hareket büyümeye devam ettikçe, #StopFisha her türlü cinsiyetçi ve cinsel siber zorbalıkla mücadele eden bir STK haline gelmiştir.

► **Uzmanlaşmış destek hizmetleri:** Bazı ülkelerde, etkili ve duyarlı polis soruşturmaları ve şiddete maruz bırakılan desteği sağlamak için KYSS konusunda derinlemesine bilgi sahibi uzman kolluk birimleri oluşturulmaktadır. Uzman kolluk birimleri Latin Amerika'da giderek yaygınlaşmaktadır. Örneğin, Meksika Federal Polisi, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik SŞ dahil olmak üzere siber suçların soruşturulmasından sorumlu bir adli tıp birimine sahiptir. Aynı şekilde, Kolombiya Ulusal Polisi de benzer bir Sibernetik Polis Merkezi'ne sahiptir ve Brezilya Federal Polisi'nde de Siber Suçlarla Mücadele Ofisi bulunmaktadır.⁷⁵

► **Zararlı içeriğin kaldırılması:** Birleşik Krallık İntikam Pornosu Yardım Hattı (RPH) bireylerin rıza dışı özel görüntü istismarına maruz bırakılmalarını önlemeye yardımcı olmaktadır. Kuruluşundan bu yana RPH binlerce şiddete maruz bırakılana destek olmuş, %90'ın üzerinde bir yayından kaldırma oranı ile 200.000'den fazla bireysel rıza dışı mahrem görüntüyü internetten başarıyla kaldırmıştır.⁷⁶

ÖNERİLER

Aşağıdaki öneriler, derinlemesine masa başı araştırması, yasal ve politika belgelerinin incelenmesi ve paydaş istişaresine dayalı olarak hazırlanmıştır. Genel tavsiyeler KYSS alanındaki tüm paydaşlar için geçerli olmakla birlikte, AB kurumları ve Üye Devletler için özel öneriler de hazırlanmıştır.

GENEL ÖNERİLER

Şiddete maruz bırakılanların güçlendirilmesi:

Şiddete maruz bırakılan kadınların bakış açılarını dinlemek ve onları KYSS ile ilgili programların, politikaların ve hizmet sunumunun geliştirilmesi ve uygulanmasına dahil etmek esastır. Şiddete maruz bırakılanlar sıklıkla suçlanmaktadır (victim blaming ve, SŞ'yi önlemek kadınların sorumluluğunda değildir. Şiddete maruz bırakılanları korumak ve SŞ'yi önlemek için yasal düzenlemeleri ve büyük teknoloji firmalarını üzerilerine düşen sorumluluklarını yerine getirmeye çağıran bütüncül bir yaklaşımın yanı sıra, şiddete maruz bırakılan suçlayıcılığını önlemek ve cinsiyetçiliğe ve kültürel normlara meydan okumak için koordineli bir müdahaleye ihtiyaç vardır.

Kadınların Teknoloji Sektörüne Katılımının Güçlendirilmesi:

Toplumsal cinsiyete duyarlı ürünlerin tasarımına kadınların katılımını sağlamak çok önemlidir. Bu, kadınların cinselleştirilmediği, güvenli ve erişilebilir raporlama mekanizmalarının yanı sıra desteğe erişimin kolay olduğu teknoloji tasarımını da sağlayacaktır.

Çok paydaşlı işbirliğinin güçlendirilmesi:

KYSS ile etkili bir şekilde mücadele etmek için geniş bir yelpazedeki paydaşlar (AB aktörleri, Üye Devletler, teknoloji sektörü, sivil toplum, KYSS'e maruz bırakılanlar, ulusal insan hakları kurumları, kadın hakları örgütleri vb.) arasında işbirliğini güçlendirmek, mevcut çakışmaları ve eylemlerdeki boşlukları önleyecektir. KYSS ile mücadele için daha gelişmiş sistemlere sahip ülkelerden öğrenmek gibi faaliyetler dahil olmak üzere, kilit aktörler arasında sürekli bilgi alışverişi ve işbirliği birçok konuda çok önemlidir.

Başta Sosyal Medya ve Çevrim İçi Platformlar Olmak Üzere Teknoloji Sektörünün Yükümlülüklerini Yerine Getirmesinin Sağlanması:

Sosyal medya ve çevrim içi platformlar, KYSS ile mücadelede sorumlu tutulmalıdır. Teknoloji sektörü proaktif, hızlı ve etkili bir şekilde toplumsal cinsiyete dayalı nefret söylemini, cinsiyetçi ve kadın düşmanı içerikleri ve diğer KYSS biçimlerini izlemeli ve kaldırmalıdır. Ayrıca, KYSS vakalarını yeterli bir kapsamda ele almak için kolluk kuvvetleri-

yle işbirliğini geliştirmelidir. Kullanıcıların çevrimiçi istismarı fark etmeleri ve buna müdahale etmeleri için etkili kaynaklar sağlamalıdır. Kısacası, porno platformları da dahil olmak üzere teknoloji şirketleri, çevrimiçi ve sosyal medya platformlarının şeffaflık ve hesap verebilirliklerini artırmaları, yasadışı içerikleri daha hızlı kaldırılmaları, önlemeleri ve tasarım yoluyla güvenliği sağlamaları beklenmektedir.

Pornografiye Kadınlara Yönelik Şiddetin bir Devamlılığı olarak yaklaşılması: AKL, pornografi sektörünü kınamakta ve pornografi endüstrilerinin fuhuş işletmeleriyle suç ortaklığı içinde elde ettiği yüksek miktarlardaki mali kazançları vurgulamaktadır. AKL, AB ve Üye Devletlerin pornografinin bir kadınlara yönelik şiddet biçimi olarak tanınmasını sağlamak üzere harekete geçmesini savunmaktadır.

AB KURUMLARI İÇİN ÖNERİLER

AB düzeyinde ve AB kurumları arasında KYSS tanımlarının ve kategorilerinin uyumlaştırılması: Etkili koruma ve kovuşturmayı engelleyen ve veri toplamayı olumsuz etkileyen ulusal yasal sistemler arasındaki mevcut tutarsızlıkları gidermek amacıyla gereklidir. Bugüne kadar, KYSS'nin yasal ve istatistiksel tanımlarını uyumlaştırmaya yönelik tek girişim EIGE tarafından gerçekleştirilmiştir. EIGE'nin tanımları tüm AB kurumları tarafından benimsenmelidir.

Kadınlara yönelik şiddetle ilgili veri toplama için kılavuz ilkeler ve göstergeler geliştirilmesi: AB, EIGE tarafından da yapıldığı gibi, Üye Devletleri kadınlara yönelik şiddetle ilgili veri toplama çabalarında destekleyen açık kılavuz ilkeler ve göstergeler geliştirmelidir.

Gelecekte KYŞ ve DŞ Yönergesinin geliştirilmesi ve kapsamının genişletilmesi: önerge, kadınları KYSS'nin temel biçimlerinden korumada faydalı bir araç olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte, Yönerge'nin gelecekteki revizyonları kapsamında bazı iyileştirmeler yapılması gerekmektedir. TCDŞ ve tecavüz arasındaki bağlantılar göz önünde bulundurularak, tecavüzün, rıza olmadan gerçekleşen cinsel ilişki olarak yönerge metnine dahil edilmesi gerekmektedir. Davranışların kasıtlı olmasına ve 'ciddi zarara' yapılan atıflar, mağdura ağır bir ispat yükü getirdiği için kaldırılmalıdır. Cinsel şiddet eylemlerini tasvir eden pornografik materyallerin üretimi ve yayılması, bir cinsel sömürü biçimi olduğu için Yönerge'ye dahil edilmelidir. Suçun kapsamı, pornografi de dahil olmak üzere her türlü görüntüye dayalı cinsel istismarı kapsayacak şekilde genişletilmelidir.

Mevcut AB mevzuatını SŞ'nin toplumsal cinsiyet boyutunu ele alacak şekilde güncellenmesi: Mağdur Hakları Yönergesi, özellikle SŞ'ye ve onun toplumsal cinsiyet boyutuna yönelik maddeler içerecek şekilde güncellenmelidir. Irkçılık ve yabancı düşmanlığının belirli biçimleri ve ifadeleriyle mücadeleyle ilişkin 2008 Çerçeve Kararı da BİT yoluyla toplumsal cinsiyete dayalı nefret söylemine atıfta bulunacak şekilde revize edilmelidir.

DHY'nin etkin bir şekilde uygulanması: Avrupa Komisyonu, DHY kapsamındaki yükümlülüklerle ilgili olarak uygulama ve soruşturma yetkilerine sahiptir. Komisyonun bu yetkileri (para cezalarının uygulanması da dahil) Ulusal Dijital Hizmet Koordinatörleri ile işbirliği içinde etkin bir şekilde kullanması ve böylece çevrimiçi platformlar ve aracılık hizmetlerinin DHY'ye karşı yükümlülüklerini yerine getirmelerini garanti altına alması son derece önemlidir.

Genel olarak, KYSS'yi toplumsal cinsiyet ve kesişimsel bir perspektiften ve şiddetin bir sürekliliği olarak ele almak için kültürel bir sistemik değişim gereklidir.

Yapay Zeka Yasası kapsamında KYSS'ye atıfta bulunulması: Cinsel içerikli dijital sahteciliklerin ('deepfakes') ve diğer kadınlara yönelik şiddet biçimlerinin yapay zeka aracılığıyla yaygınlaşması göz önünde bulundurularak, Yapay Zeka Yasası'nın gelecekteki revizyonlarında, SŞ'yi toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşımla ele alınması şiddetle tavsiye edilmektedir.

KYSS'nin yeni biçimleri hakkında düzenli rehberler yayınlanması: Yapay zeka tarafından kolaylaşan KYSS biçimlerindeki artış ve yasal/politik çerçevelerin yeni BİT gelişmelerine ayak uyduramaması göz önünde bulundurulduğunda, AB'nin, KYSS'nin en son biçimleriyle etkili bir şekilde nasıl mücadele edileceğine dair düzenli olarak rehberler yayınlaması gerekmektedir.

ÜYE DEVLETLER İÇİN TAVSİYELER

KYSS'nin ulusal tanımlarının, toplumsal cinsiyete duyarlı uyumlaştırılmış AB tanımlarıyla uyumlu hale getirilmesi: Üye Devletler, ülkeler arasında karşılaştırılabilir veri toplanmasını sağlamak amacıyla, AB'nin uyumlaştırılmış KYSS tanımlarını ve kategorilerini kendi yasal ve politik çerçevelerin yanı sıra istatistik/veri toplama sistemlerine dahil etmelidirler.

KYSS hakkında düzenli olarak nitelikli veri toplanması: İstanbul Sözleşmesi'nin 11. Maddesi ve KYŞ Direktifi'nin 44. Maddesi doğrultusunda, Üye Devletler, EIGE'nin kılavuz ilkelerini izleyerek, karşılaştırılabilir ve ayrıştırılmış nitelikli KYŞ verileri toplamalıdır.

İstanbul Sözleşmesini onaylanması ve uygulanması: Sözleşme, tüm kadınları KYSS de dahil olmak üzere her türlü şiddetten korumak için önemli bir araçtır, bu nedenle tüm Üye Devletler tarafından bütünüyle uygulanması önemlidir. Ayrıca, GREVIO'nun 1 numaralı Tavsiye Kararı'na göre, Üye Devletler, her türlü şiddete bütüncül bir yanıtın parçası olarak, kadınlara yönelik şiddetin dijital boyutunun ulusal stratejilerde, programlarda ve eylem planlarında tanınmasını sağlamalıdır.

Geniş kapsamda Önleme Faaliyetlerinin Artırılması: Kadınların güçlendirilmesi de dahil olmak üzere daha geniş toplumsal düzeyde toplumsal cinsiyet temelli yargılar ve sosyal normlarla mücadele edilmesi son derece önemlidir. Üye Devletler, tüm uzmanlar arasında KYSS'nin tezahürleri ve sonuçları hakkında farkındalık yaratmalıdır.

KYSS'nin önlenmesi ve farkındalığı, hem erkek hem de kız çocukları için erken yaşlardan itibaren okul eğitim programlarına entegre edilmelidir.⁷⁸

Ayrıca, AKL tarafından yayınlanan raporda tavsiye edildiği üzere,⁷⁹ feminist bir bakış açısıyla, zorunlu ilişki ve cinsellik eğitiminin uygulanması son derece önemlidir.

Erkeklerin ve oğlan çocuklarının KYSS'nin biçimleri, ciddiyeti ve sonuçları konusunda eğitilmesi de büyük önem taşımaktadır. Genel olarak, KYSS'yi toplumsal cinsiyet ve kesişimsel bir perspektiften ve şiddetin bir sürekliliği olarak ele almak için kültürel bir sistemik değişim gereklidir.

KYSS'nin KYŞ Yönergesi doğrultusunda suç haline getirilmesi: Üye Devletlerin KYŞ Yönergesi'nin 5 ila 8. Maddeleri doğrultusunda KYŞ'nin temel biçimlerini suç haline getirmeleri ve mevzuatı teknolojideki gelişmelere uygun hale getirmeleri tavsiye edilmektedir. İç hukuka aktarma aşamasında Üye Devletler, Direktif tarafından belirlenen asgari koruma standartlarının ötesine geçmelidir.

DHY'ya uygunluğun etkin bir şekilde izlenmesi ve uygulanması: Ulusal Dijital Hizmet Koordinatörlerinin DHY'ye uygunluğu etkin bir şekilde izlenmesi ve uygulanması esastır. Bu süreçler, para cezalarının verilmesini ve özellikle ciddi durumlarda kullanıcıların hizmete erişiminin kısıtlanmasını da içerir.

Hesap verilebilirliğin sağlanması: Üye Devletlerin kanun ve politikaları, sınır ötesi KYSS eylemleri de dâhil olmak üzere, faillerin sorumluluğunu ve teknoloji sektörünün hesap verilebilirliğini güvence altına almalıdır. KYSS'ye ilişkin yasal çerçevenin etkili bir şekilde uygulanması büyük önem taşımaktadır.

Şiddete maruz bırakılanların çözüm yollarına erişimini kolaylaştırmak: Kadınların KYSS'yi bildirebilmeleri için hem çevrimiçi hem de çevrimdışı olarak kolay erişilebilir ve güvenli raporlama mekanizmalarının sağlanması önemlidir. Yasal yollar ve diğer çözüm yolları hakkındaki bilgiler, KYSS maruz bırakılanlar için kolayca erişilebilir hale getirilmelidir.

Uzman destek hizmetlerinin sağlanması: Farklı sektörlerden hizmet sağlayıcıların, KYSS'nin kendine özgü doğasına ve şiddete maruz bırakılanların ihtiyaçlarına yanıt verme kapasitelerinin güçlendirilmesi esastır. BİT uzmanlığı ile şiddete maruz bırakılan merkezli uzman desteği, yeterli finansman ve kaynaklarla sağlanmalıdır. Tüm ilgili uzmanlara, kadınlara yönelik şiddetin dijital tezahürleri hakkında bilgi kazandıracak zorunlu ve sürekli eğitimler verilmelidir; böylece bu uzmanlar, kadınların ihtiyaçların ikincil mağduriyet ve yeniden travmatizasyon yaratmadan yanıt verebilirler.

SON NOTLAR

¹EIGE (2022), Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik siber şiddetle mücadele. https://eige.europa.eu/gender-based-violence/cyber-violence-against-women?language_content_entity=en

²Avrupa Kadın Lobisi (EWL) (2017), #HerNetHerRights, #KadınınInternetiKadınınHakki, Avrupa'da kadınlara ve kız çocuklarına yönelik çevrimiçi şiddetin durumunun haritalandırılması <https://www.womenlobby.org/Read-and-share-HerNetHerRights-Resource-Pack-Report>

³Avrupa Parlamentosu Araştırma Servisi (EPRS) (2021), Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele: Siber Şiddet. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2021\)662621](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2021)662621)

⁴EIGE (2022), Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik siber şiddetle mücadele. https://eige.europa.eu/gender-based-violence/cyber-violence-against-women?language_content_entity=en

⁵BM Kadın Birimi (2023), Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Çevrimiçi ve Teknoloji Destekli Şiddetle Mücadele Çabalarının Hızlandırılması. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/10/accelerating-efforts-to-tackle-online-and-technology-facilitated-violence-against-women-and-girls>

⁶a.g.e.

⁷World Wide Web Foundation (2021), Çevrimiçi Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve İstismar: Danışma Brifingi. https://uploads-ssl.webflow.com/61557f76c8a63ae527a819e6/61_5585a9bb-feb8836d512947_OGBV_ConsultationBriefing.pdf

⁸Avrupa Komisyonu, Kadınlar ve Erkekler için Fırsat Eşitliği Danışma Komitesi (2020), Kadınlara yönelik çevrimiçi şiddetle mücadeleye ilişkin görüş, Brüksel. https://commission.europa.eu/document/download/eae53eb9-ca88-4fc0-8a6e-51e771c96f68_en?filename=opinion_online_violence_against_women_2020_en.pdf

⁹Profesör Liz Kelly, 'Surviving Sexual Violence' (1. baskı) adlı kitabında 'şiddetin sürekliliği' kavramını ortaya atan ilk kişidir (1988). Polity.

¹⁰Avrupa Parlamentosu Araştırma Servisi (EPRS) (2021), Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele: Siber Şiddet. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2021\)662621](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2021)662621)

¹¹BM Kadın Birimi (2023), Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Çevrimiçi ve Teknolojinin Kolaylaştırdığı Şiddetle Mücadele Çabalarının Hızlandırılması. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/10/accelerating-efforts-to-tackle-online-and-technology-facilitated-violence-against-women-and-girls>

¹²a.g.e.

¹³The Economist Intelligence Unit (2021), Kadınlara Yönelik Çevrimiçi Şiddetin Yaygınlığının Ölçülmesi. <https://onlineviolencewomen.eiu.com/>. Anket 45 ülkede gerçekleştirilmiştir (her ülke için 100 yanıtlik örneklem kullanılmıştır).

¹⁴'Deepfakes' terimi 'deep-learning' (bir yapay zeka yöntemine atıfta bulunmaktadır) ve 'fake' kelimelerinin birleşiminden oluşuyor; bu terim 2017 yılında bir failin Reddit adlı internet sitesinde, kadın ünlülerin yüzlerini rızaları olmadan pornografik videolara yerleştirmek için yapay zeka ile manipüle ettiği görüntü ve videolara atıfta bulunmak üzere bu ismi kullanmasıyla kamu jargonuna girdi. Bu kelimenin bir fail tarafından ortaya atıldığını göz önünde bulunduran AKL, şiddete maruz bırakılanların ve feminist bakış açısını daha iyi yansıtmak amacıyla, George Washington Üniversitesi Hukuk Fakültesi profesörü ve çevrim içi istismar ve ayrımcılıkla mücadeleye adanmış kar amacı gütmeyen bir kuruluş olan Cyber Civil Rights Initiative'in Başkanı ve Yasama ve Teknoloji Politikası Direktörü Mary Anne Franks'in önerdiği gibi 'cinsel dijital sahtecilikler' terimini kullanmayı tercih etmektedir. Ancak, netlik sağlamak ve orijinal bilgi kaynağına saygı göstermek amacıyla, bazı durumlarda bu raporda parantez içinde 'deepfakes' ifadesine atıfta bulunmaya devam ettik.

¹⁵European Parliament Research Service (EPRS) (2021), Tackling *deepfakes* in European policy. Çalışma 'Rızaya dayalı olmayan pornografik sahtecilikler'den bahsetmektedir, ancak AKL 'cinsel dijital sahtecilikler' terimini kullanmayı tercih etmektedir. <https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/>

[STUD/2021/690039/EPRS_STU\(2021\)690039_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU(2021)690039_EN.pdf)

¹⁶World Economic Forum (2024), The Global Risk Report 2024. https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf

¹⁷a.g.e. EPRS (2021) çalışması 'Rızaya dayalı olmayan pornografik deepfake'lere atıfta bulunmaktadır.

¹⁸Patrini, Georgio (2019), *Mapping the Deepfake Landscape*. Raporda 'pornografiyi tasvir eden materyaller'den bahsedilmektedir, ancak AKL 'çıplaklığı veya cinsel içerikli faaliyetleri tasvir eden materyaller'den bahsetmeyi tercih etmektedir. <https://giorgiop.github.io/posts/2018/03/17/mapping-the-deepfake-landscape/>

¹⁹a.g.e.

²⁰European Parliament Research Service (EPRS) (2021), Tackling *deepfakes* in European policy. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU\(2021\)690039_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU(2021)690039_EN.pdf)

²¹Monash Lens (2022), Metaverse'de cinsel saldırı daha büyük bir sorunun parçasıdır. <https://lens.monash.edu/@politics-society/2022/07/22/1384871/sexual-assault-in-the-metaverse-theres-nothing-virtual-about-it>

²²DG Connect temsilcisi tarafından sağlanan bilgi (16.02.2024 tarihinde gerçekleştirilen röportaj).

²³Rothermel, A.-K. (2023), The role of evidence-based misogyny in antifeminist online

communities of the 'manosphere'. Big Data & Society, 10(1). <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/20539517221145671>

²⁴Baron & Straus (1984), Mary Anne Layden içinde. Pornography and Violence: a new look at research, 2009. https://www.socialcostsofpornography.com/Layden_Pornography_and_Violence.pdf

²⁵UN Women (2023), Accelerating Efforts To Tackle Online And Technology Facilitated Violence Against Women And Girls. https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-10/Accelerating-efforts-to-tackle-online-and-technology-facilitated-violence-against-women-and-girls-en_0.pdf

²⁶Hicks, J. (2021), Çevrimiçi toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin (OGBV) yaygınlığı ve etkisine ilişkin küresel kanıtlar.

²⁷The Economist Intelligence Unit (2021), Measuring the Prevalence of Online Violence against Women. <https://onlineviolencewomen.eiu.com/> Anket toplamda 45 ülkede gerçekleştirilmiştir (her ülke için 100 yanıtlık bir örneklem). https://opendocs.ids.ac.uk/articles/report/Global_Evidence_on_the_Prevalence_and_Impact_of_Online_Gender-based_Violence_OGBV_/26428096?file=48181987

²⁸FRA (Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı) (2014), Kadınlara Yönelik Şiddet: AB çapında bir araştırma - Ana sonuçlar raporu, Lüksemburg. <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

²⁹FRA (2021), Suç, Güvenlik ve Mağdur Hakları

- Temel Haklar Araştırması. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-crime-safety-victims-rights_en.pdf

³⁰HateAid (2021), İnternette sınırsız nefret - Avrupa genelinde dramatik bir durum. https://hateaid.org/wp-content/uploads/2022/04/HateAid-Report-2021_EN.pdf

³¹a.g.e.

³²Bumble (2023), Bumble 27 Ülkede Cyberflashing'i Yasaklayan Yasayı Destekliyor. <https://bumble.com/en/the-buzz/bumble-backs-law-to-ban-cyberflashing-27-countries-eu-europe>

³³Ipsos (2021), Les Français et le cyberharcèlement Ampleur du phénomène, conséquences, préoccupations et idées reçues. <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2021-12/Enquete%20Ipsos-Meetic.pdf>

³⁴FRA (2023), Çevrimiçi içerik moderasyonu nefret söylemini tespit etmede mevcut zorluklar. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2023-online-content-moderation_en.pdf

³⁵Pew Araştırma Merkezi, (2021), Çevrimiçi tacizin durumu. <https://www.pewresearch.org/internet/2021/01/13/the-state-of-online-harassment/>

³⁶GREVIO (2021), Kadınlara yönelik şiddetin dijital boyutuna ilişkin 1 No'lu Genel Tavsiye Kararı, Avrupa Konseyi, Strazburg <https://rm.coe.int/%20grevio-rec-no-on-digital->

[violence-against-women/1680a49147](https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2023/03/expert-group-meeting-report-technology-facilitated-violence-against-women/1680a49147)

³⁷Küresel Ortaklık (2023), Teknoloji aracılığıyla toplumsal cinsiyete dayalı şiddet: Ön Peyzaj Analizi. <https://www.gov.uk/government/publications/technology-facilitated-gender-based-violence-preliminary-landscape-analysis>

³⁸UNESCO (2020), Kadın gazetecilere yönelik çevrimiçi şiddet: görülme sıklığı ve etkilerinin küresel bir fotoğrafı. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136>

³⁹a.g.e.

⁴⁰Henry, N., McGlynn, C. ve diğerleri (2020), Gör- sel odaklı cinsel taciz, Rıza Dışı Çıplak veya Cin- sel Görüntülerin Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme. <https://www.routledge.com/Image-based-Sexual-Abuse-A-Study-on-the-Causes-and-Consequences-of-Non-consensual-Nude-or-Sexual-Imagery/Henry-McGlynn-Flynn-Johnson-Powell-Scott/p/book/9780367524401>

⁴¹BM Uzman Grubu (2023), Teknoloji Ara- cılığıyla Kadınlara Yönelik Şiddet: Ortak bir tanıma doğru Uzman Grubun toplantı raporu 15-16 Kasım 2022, New York, ABD. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2023/03/expert-group-meeting-report-technology-facilitated-violence-against-women>

⁴²Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) (2021), Tüm Alanları Güvenli Hale Getirmek: Teknoloji Aracılığıyla Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet. <https://www.unfpa.org/publications/technology-facilitated-gender-based-violence-making-all-spaces-safe>

⁴³a.g.e.

⁴⁴Avrupa Liberal Forumu (2021), Avrupa Siyasetinde Kadınlara Yönelik Şiddet. https://liberalforum.eu/wp-content/uploads/2022/01/violence-against-women-in-european-politics_final.pdf

⁴⁵Posetti, J., et AL. (2021). Kadın Gazetecilere Yönelik Çevrimiçi Şiddette Küresel Eğilimler. UNESCO Araştırma Tartışma Belgesi. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377223/PDF/377223eng.pdf.multi>

⁴⁶Avrupa Konseyi, Kadınlara Yönelik Şiddeti ve Ev İçi Şiddeti Önleme ve Mücadele Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi). <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatyid=210>

⁴⁷Avrupa Parlamentosu (2023), AB'nin İstanbul Sözleşmesi'ne Katılımı, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/739323/EPRS_ATA\(2023\)739323_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/739323/EPRS_ATA(2023)739323_EN.pdf)

⁴⁸Bulgaristan, Çekya, Macaristan, Litvanya ve Slovakya.

⁴⁹GREVIO (2021), Kadınlara yönelik şiddetin dijital boyutuna ilişkin 1 No'lu Genel Tavsiye Kararı, Avrupa Konseyi, Strazburg. <https://rm.coe.int/%20grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

⁵⁰Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetle Mücadeleye Dair 2024/1385 Sayılı Yönerge. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL_202401385

⁵¹Avrupa Birliği Konseyi (2024), Kadınlara

Yönelik Şiddet: Konsey ve Avrupa Parlamentosu AB Yasası Üzerinde Anlaşmaya Vardı. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/02/06/violence-against-women-council-and-european-parliament-reach-deal-on-eu-law/>

⁵²Rigotti, C. ve diğerleri. (2023), Kadınlara Yönelik Şiddet Üzerine AB Ceza Hukuku: Görsel Odaklı Cinsel Şiddeti Cezaileştirme Önerisinin Hedefleri ve Sınırlamaları. Yayınlandığı Dergi: Yeni Avrupa Ceza Hukuku Dergisi. <https://cris.vub.be/ws/portalfiles/portal/92354738/20322844221140713.pdf>

⁵³AKL (2023), Üçlü Görüşmeler için Öncelikler: Tecavüz, Kadınlara Yönelik Şiddetle İlgili Yönerge Kapsamında Suç Sayılmalıdır. <https://www.womenlobby.org/EWL-Priorities-for-the-interinstitutional-negotiations?lang=en>

⁵⁴a.g.e.

⁵⁵a.g.e.

⁵⁶Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 19 Ekim 2022 tarihli 2022/2065 Sayılı Yönetmeliği: Dijital Hizmetler için Tek Pazar ve 2000/31/AT Sayılı Yönergenin Değiştirilmesi (Dijital Hizmetler Yasası). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/>

⁵⁷Professor Clare McGlynn (2022), Görüntü odaklı cinsel taciz, Pornografi Platformları ve Dijital Hizmetler Yasası. <https://hateaid.org/wp-content/uploads/2022/04/ImageBasedAbuse-and-DSA-Expert-Opinion-McGlynn-and-Woods-17-Jan-2022.pdf>

⁵⁸Bu alt kategoriler, kullanıcılar tarafından

bildirilebilecek siber takip, siber taciz, siber teşhir, nefret, rıza dışı görüntüler vb. SZ biçimlerine karşılık gelmektedir.

⁵⁹Avrupa Komisyonu (2023), Dijital Hizmetler Yasası Kapsamında İkinci Çok Büyük Çevrimiçi Platformlar Setini Belirledi. https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-designates-second-set-very-large-online-platforms-under-digital-services-actTXT/?toc=OJ%3AL%3A2022%3A277%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.277.01.0001.01.ENG

⁶⁰Yapay Zeka Üzerine Harmonize Kurallar Belirleyen 2024/1689 Sayılı Yönetmelik (Yapay Zeka Yasası). <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>

⁶¹DG Connect temsilcisi ile 16.02.2024 tarihinde gerçekleştirilen mülakat.

⁶²Suçta Maruz Bırakılanların Hakları, Destek ve Korumasına Dair Asgari Standartları Belirleyen 2012/29/AB Sayılı Yönerge. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32012L0029>

⁶³İnsan Ticaretiyle Mücadele ve bu suça maruz bırakılanları Koruma Konusunda Önleme ve Mücadeleye Dair 2011/36/AB Sayılı Yönerge. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011L0036>

⁶⁴a.g.e.

⁶⁵Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin olarak gerçek kişilerin korunması ve bu tür verilerin serbest dolaşımına ilişkin (AB) 2016/679 sayılı yasal düzenleme (Genel Veri Koruma Tüzüğü). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/>

[TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679](https://www.celex.europa.eu/uri=CELEX%3A32016R0679)

⁶⁶EIGE (Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü) (2022), Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik siber şiddetle mücadele, Vilnius.

⁶⁷Avrupa Konseyi (2022), Dijital dünyada kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete yer yok. <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/no-space-for-violence-against-women-and-girls-in-the-digital-world>

⁶⁸Panorama Global (2023), BEN RIZA GÖSTERMEDİM: Görüntü Odaklı Cinsel İstismara İlişkin Küresel Manzara Raporu, Hazırlayan: Görüntü Odaklı Cinsel İstismar Girişimi. <https://assets-global.website-files.com/628d0c0c911111418000000000000000/628d0c0c911111418000000000000000/628d0c0c911111418000000000000000.pdf>

⁶⁹Birleşik Krallık Parlamentosu, Avam Kamarası Kütüphanesi, Çevrimiçi Güvenlik Yasa Tasarısı: Tasarının ilerleyişi. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9579/>

⁷⁰Avrupa Konseyi (2022), EDVAW Platformunun yedi mekanizması tarafından ele alındığı şekliyle kadınlara yönelik şiddetin dijital boyutu. <https://rm.coe.int/thematic-report-on-the-digital-dimension-of-violence-against-women-as-1680a933ae>

⁷¹Institut pour l'égalité des femmes et des hommes, Plainte au pénal contre Twitter pour la distribution non-consensuelle d'images intimes | Institut pour l'égalité des femmes et des hommes. https://igvm-iefh.belgium.be/fr/actualite/plainte_au_penal_contre_twitter_pour_la_distribution_non_consensuelle_dimages_

⁷²Naffi, N. et Al. (2023), Kötü Amaçlı Dijital

Sahtecilik ve Dezenformasyonla Mücadele için Gençlerin Güçlendirilmesi: Kişisel Yapı Teorisi ile Bilgilendirilmiş Deneysel ve Yansıtıcı Bir Öğrenme Deneyimi, Journal of Constructivist Psychology. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10720537.2023.2294314>

⁷³Panorama Global, The Reclaim Coalition. Son erişim tarihi: Mayıs 2024. <https://www.panoramaglobal.org/reclaim>

⁷⁴Inach, #StopFisha. Son erişim tarihi: Mayıs 2024. <https://www.inach.net/stopfisha/#:~:text=Created%20in%20April%202020%20during%20the%20quarantine%2C%20the,given%20to%20the%20practice%20of%20disseminating%20intimate%20content.>

⁷⁵Avrupa Konseyi (2022), EDVAW Platformunun yedi mekanizması tarafından ele alındığı şekliyle kadınlara yönelik şiddetin dijital boyutu. <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/edvaw-platform>

⁷⁶StopNCII, Hakkımızda. Son erişim tarihi: Mayıs 2024. <https://stopncii.org/about-us/>

⁷⁷EIGE (2022), Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik siber şiddetle mücadele. https://eige.europa.eu/gender-based-violence/cyber-violence-against-women?language_content_entity=en

⁷⁸Önleme faaliyetlerinin önemi, görüşülen tüm paydaşlar tarafından vurgulanmıştır (bkz. Ek II).

⁷⁹AKL (2020), Feminist Cinsellik Eğitimi. https://www.womenlobby.org/IMG/pdf/lef_sexeduc_web.pdf